Nieuwsbrief van KNNV afdeling Den

Nummer 246, november 2026

Beestje van de maand november: breedvoetvliegen
Pagina **2.** Anna Kreffer

Beeldverslag paddenstoeleninventarisatie van De Loopert, Wassenaar
Pagina **4.** Eke van Batenburg

Excursie Lichenen, 24 oktober
Pagina **8.** Anna Kreffer

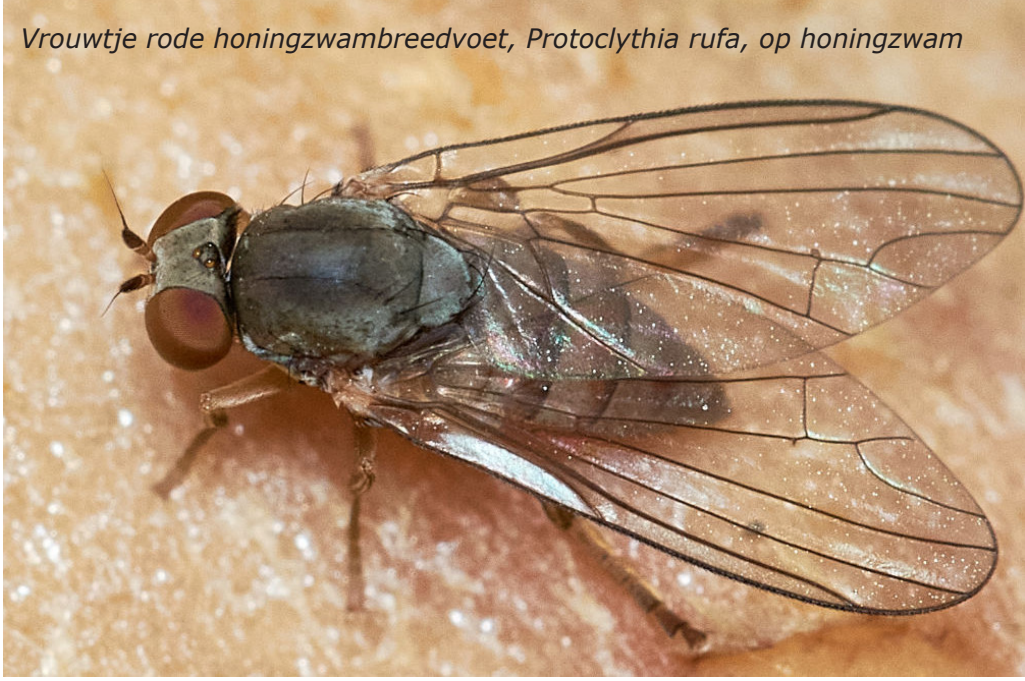

Verslag uitstapje bomenwerkgoep
Pagina **8.** Marieke Bos

- **En Verder:**
- Foto van de maand**..5**
- Bodemdieren in het Haagse Bos**..5**
- Expeditie strand zaterdag 10 oktober**..6**
- Tongvarens op de buurmuur**..7**
- Boek van de maand**..7**
- Agenda**..10**
- Contact bestuur en werkgroepen**..11**

Deze Nieuwsbrief verschijnt gewoonlijk maandelijks in de 1e week van die maand.
Leden KNNV afdeling Den Haag ontvangen een e-mail met kleine toelichting als een nieuwe Nieuwsbrief op deze website staat. Als je steeds bij het verschijnen van een Nieuwsbrief zo'n bericht wilt blijven ontvangen hoeft je niets te doen. Wil je de meldingen over de nieuwsbrief van KNNV Afdeling Den Haag niet ontvangen (of juist weer wel)? Vul dan "Het formulier" op de pagina Nieuwsbrieven in.

Beestje van de maand november: de breedvoetvliegen

Vrouwtje rode honingzwambreedvoet, Protoclythia rufa, op honingzwam

Tekst: Anna Kreffer
Foto's: Hans van Helden

In het kader van de bodemdierendagen gingen we begin oktober naar het Haagse Bos. Dat bos viert net als onze vereniging een jubileum, maar verslaat ons makkelijk: al 450 jaar is het Haagse Bos beschermd. Het was mooi en zonnig weer. Onze aandacht ging daardoor al gauw uit naar de diertjes boven de bodem. De herfst is voor paddenstoelen een goed seizoen en er zijn vliegjes die daarvan afhankelijk zijn. Deze vliegjes zijn dan ook vooral in de herfst te vinden. We zagen er verschillende en een soort muggen, ook afhankelijk van paddenstoelen.

Herkenning

Breedvoetvliegen, Platypezidae, zijn verschillend in grootte: 1,5 – 6 mm, ze lijken een bochel te hebben omdat het kopje laag zit. De kleuren zijn helemaal zwart tot helemaal oranje en alles daartussen. Ze kunnen een patroon hebben van gele, grijze en zilveren vlekken en banden. Bij de mannen raken de ogen elkaar bovenop de kop, zijn wat slanker, niet zo kleurrijk, vaak zwart met rode ogen. De vrouwen verschillen van de mannen door de ogen die elkaar niet raken op de kop en ze zijn kleurig. Breedvoetvliegen danken hun naam aan de verbrede achtertarsen of voeten, maar dat is in het veld niet te zien. In Nederland leven 36 soorten.

Voorkomen

Breedvoetvliegen zijn het meest te vinden in de herfst, hun larven ontwikkelen zich in paddenstoelen. Ze zijn te vinden in de buurt van hun waard-zwammen. Ze lopen snel op de bovenkant van een blad heen en weer, kunnen opeens van richting veranderen en staan soms ook even stil. Na een tijdje vliegen ze op om op een blad in de

Vrouwtje tonderzwambreedvoet, Agathomyia wankowiczii

Gallen tonderzwambreedvoet op platte tonderzwam

Vrouwtje grote bandbreedvoet, Platypeza consobrina

Vrouwtje tonderzwambreedvoet, Agathomyia wankowiczii

buurt weer te landen. Ze zijn vooral actief in schaduw en half-schaduw, waar een beetje zonlicht door een boombladerdak doordringt. Ze hebben een voorkeur voor wat grotere bladeren, zoals van esdoorn, els, hazelaar, tamme kastanje en braam.

Leefwijze

Na de paring leggen de vrouwen eieren op de zwammen waarin hun larven zich ontwikkelen. Bij plaatjeszwammen kruipen ze tussen de plaatjes en leggen een ei op het plaatje. Bij buisjeszwammen brengen ze hun uitschuifbare achtereinde in een gaatje. Sommige soorten leggen eitjes dichtbij jonge zwammen. De relatie breedvoetvlieg en zwam is specifiek, ze kiezen voor één soort paddenstoel of enkele nauw verwante soorten, zoals honingzwammen (Armillaria).
De larven leven in of op de vruchtlichamen van hun zwam. De meeste zijn onzichtbaar aan de buitenkant, maar soms toch te zien als de zwam al half vergaan is. Eén soort maakt tepelgallen in de platte tonderzwam, Ganoderma lipsiense: de tonderzwambreedvoet, Agathomyia wankowiczii. In gewone elfenbankjes, Trametes versicolor, zijn soms aan de bovenkant verdikkingen te zien die wijzen op cocons van de kleine elfenbankjesbreedvoet, Polyporivora ornata.

Voor verpopping verlaten de larven van de meeste soorten hun paddenstoel om in de strooisellaag te verpoppen. Wel kunnen, ook volgroeide larven, nog lang aanwezig zijn in hun paddenstoel.

Ontwikkeling

De duur van de ontwikkeling verschilt per soort. In plaatjeszwammen kan het heel snel gaan, in minder dan een week is de larve volgroeit. Het hangt van de soort en omstandigheden af wanneer de verpopping is en het imago verschijnt. Breedvoeten van zwammen die in de herfst groeien overwinteren als larve en verpoppen in de volgende herfst. Op minder seizoensgebonden zwammen hangt de ontwikkeling af van de weersomstandigheden. De soorten van champignons kunnen ook in het voorjaar en zomer gezien worden, als er champignons zijn. De larven verpoppen meteen als ze er klaar voor zijn en binnen een week verschijnen de imago's, zo kunnen er meerdere generaties in één jaar zijn.

Ecologie

Deze soort vliegen is afhankelijk van het voorkomen van veel soorten zwammen. Ontwikkelde bossen en het laten liggen of staan van dood hout is gunstig. Wat gunstig is voor zwammen is dat ook voor de breedvoetvliegen.

Gezien? Nieuwsgierig?

Heb je een breedvoetvlieg gezien?
Zet je vondst op waarneming.nl en laat het ons ook weten. Wil je meer weten over dit of een ander diertje? We horen het graag: voorzitter@den-haag.knnv.nl

Beeldverslag paddenstoeleninventarisatie van De Loopert, Wassenaar

Foto's: Eke van Batenburg

Rafelige parasolzwam
Macrolepiota excoriata

Grote parasolzwam
Macrolepiota procera

Vaalroze parasolzwam
Lepiota subincarnata

Gele kussentjeszwam
Hypocrea aureoviridis

Bundelmycena
Mycena arcangeliana

Grote bloedsteelmycena
Mycena haematopus

Kleefsteelstropharia
Stropharia semiglobata

Bepoederde rupsendoder
Paecilomyces farinosus

Fraaie spinnendoder
Gibellula pulchra

Kogelwerper
Sphaerobolus stellatus

Vriendelijke groet.....Eke

Foto van de maand

Man en vrouw snorzweefvlieg komen af op akkerdistel in de voortuin van Alexander Delfos

Bodemdieren Haagse Bos 7 oktober

Tekst en foto: Anna Kreffer

Woensdag 7 oktober zijn leden van de werkgroep Insecten op zoek gegaan naar bodemdieren in het Haagse Bos. Het was zo mooi weer, dat de aandacht al gauw meer gericht werd op de diertjes die zich boven de grond lieten zien.
Een verslag hiervan is te vinden op:
https://denhaag.knnv.nl/werkgroep/insectenwerkgroep/

Zie ook "beestjes van de maand" elders in deze nieuwsbrief

Haagse kronkel

Expeditie strand zaterdag 10 oktober

Tekst en foto: Anna Kreffer

Het weer was weer goed, maar er was weinig zeeleven aangespoeld. Er is natuurlijk altijd wat te vinden, deze keer weer wat meer verse zeewieren, zoals veterwier, dat zien we niet veel. Wat opviel waren veel klonten parafine, een wasachtig bestanddeel van ruwe aardolie. Het lijkt op een klont wittig kaarsvet, er worden o.a. kaarsen van gemaakt. Tankers vervoeren het in bulk en mogen het lozen buiten de 12-mijlszone.
Parafine is chemisch niet schadelijk. Helaas is het wel schadelijk voor zeevogels. Zij kunnen het eten en het tast de isolatie van het verenkleed aan, net als aard- en plantaardige olie. Het spoelt ook aan op de stranden, raar dat het nog steeds mag worden geloosd.

Veterwier

Draak

We verzamelen sowieso altijd ook zwerfafval. Dat komt van schepen, lozingen of verloren waar. Visdraad soms helemaal verward met zeewier en dergelijke. En natuurlijk wat mensen weggooien of verliezen, zoals vorige keer een mooi draakje.

Het draakje

Tongvarens terug op de buurmuur

Tekst en foto: Anna Kreffer

De zomer was zo heet en droog. De mooie tongvarens op een tuinmuur om de hoek waren helemaal verdroogd. Tongvaren groeit, onder andere, op oude, beschaduwde, vochtige tot natte muren. De buurman had ik eens gewezen op de bijzondere varens en sindsdien houdt hij oprukkende klimop tegen! Helaas waren droogte en hitte teveel. Gelukkig is de natuur veerkrachtig, de varens lopen weer uit. Misschien ook dankzij wat hulp, de buurman vertelde dat hij ze regelmatig wat water had gegeven.

Vleermuisspotter voor de afdeling

Wil je weten welke vleermuizen er vliegen rond je huis of in je park? De afdeling heeft nu een praktische vleermuisspotter daarvoor in huis. Aan sluiten op je telefoon en een app downloaden, aanzetten, resultaat meteen bekend.
Nieuwsgierig naar vleermuizen? Stuur een mail naar voorzitter@den-haag.knnv.nl of app naar 0626417137.

Boek van de maand

Canon van de Stadsnatuur

50 karakteristieke soorten planten en dieren uit de stad

Auteurs: Dick de Vos, Barbara Gravendeel en Menno Schilthuizen
Prijs leden: €26,95;
Prijs niet-leden: €29,95
Verwacht 25 november, tot 15 februari deze prijs, daarna € 34,95 (niet-leden)

De stad herbergt bijzondere natuur. Dieren die het gezelschap van mensen opzoeken, verwilderende tuinplanten en uit het zuiden migrerende soorten komen in de stad bij elkaar. De stad zorgt ook voor bijzondere aanpassingen in een door de mens gemaakte omgeving. Met als resultaat een razendsnelle evolutie.

'Canon van de Stadsnatuur' gaat aan de hand van 50 karakteristieke Nederlandse en Belgische plant- en diersoorten in op achtergrond, leefwijze en aanpassingen aan het leven van de stad. Van egel tot kruipklokje, van huisvlieg tot halsbandparkiet. Een boek met boeiende historische en culturele achtergrond, vol weetjes en tips om de stadsnatuur beter te leren kennen en helpen.

Natuurboeken zijn een fijn cadeau voor jezelf of familie en vrienden.
Leden van de KNNV krijgen 10% korting.
Bestel via de afdeling: makkelijk, geen verzendkosten en je steunt de afdeling!
Bestel bij: boeken@den-haag.knnv.nl.

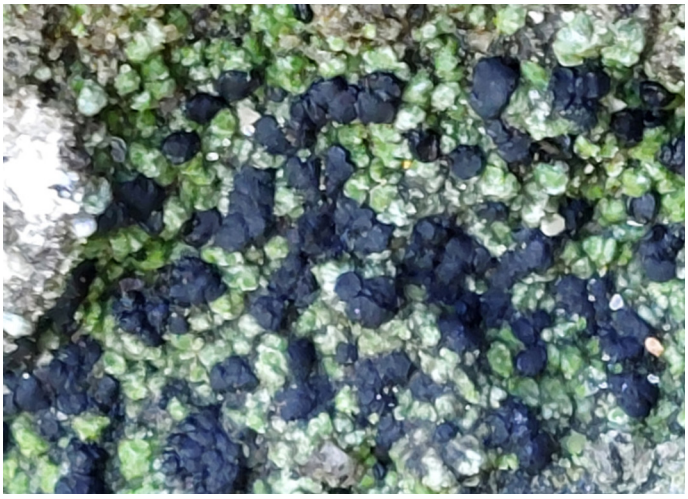
Excursie Lichenen, voorheen korstmossen, 24 oktober

Tekst en foto's: Anna Kreffer

Onder leiding van onze nieuwe coördinator van de werkgroep Lichenen Roy Schroor en kenner Arjan van der Lugt hebben we een kilometerhok in Bouwlust bekeken. Bouwlust is een groene wijk in Den Haag waar nog niet veel soorten lichenen bekend waren. Een groep mensen die met een loep een boom, muur of stoeptegel bekijkt viel op. Heel goed om stadsnatuur te onderzoeken, meestal gaat de belang-stelling uit naar natuurgebied. Het was ook goed weer, voor de liefhebbers waren er ook insecten te ontdekken. We vonden 75 soorten lichenen en parasieten daarop, waarvan een aantal zeldzaam tot zeer zeldzaam.

Het bewonderen van de lichenen op stoeptegels

Zeldzame muurblaaskorst

Lichenen op bomen

Uitje bomenwerkgroep zaterdag 24 oktober

Tekst en foto's: Marieke Bos, namens de Bomenwerkgroep

Ditmaal naar Esveld in Boskoop. Misschien met de grootste esdoorncollectie op de wereld. We hebben genoten. De vele foto's laten niet enkel esdoorns zien. Gelukkig hadden we, ondanks de sombere weersvoorspelling, droog weer met af en toe een zonnetje.

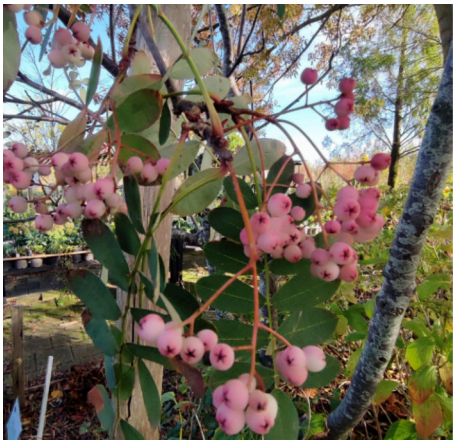
Acer herfstblad

Volle maan esdoorn, Acer shirasawanum "palmatifolium"

Zaaddoos boompioen, Paeonia rockii "Sahin"

Chinese lijsterbes, Sorbus hupehensis

Poelcypres, Taxodium ascendens

Mallotus japonica

Camelia Japonica

Acer herfstblad

Sassafras albidum

Lijsterbes, Sorbus hupehensis

Lijsterbes, Sorbus hupehensis

Lijsterbes, Sorbus hupehensis

Aziatische boomwurger, Celastrus orbiculatus

Oranjerode stropharia, Leratiomyces ceres

Geel nestzwammetje, Crucibulum crucibuliforme

Agenda

Geen lid? Ga eens mee om kennis te maken.

- Meerijden in auto? Afrekenen met chauffeur aan eind van excursie à € 0,10/km
- Deelname altijd op eigen risico.
- Meenemen van honden of andere huisdieren is niet toegestaan.
- Info: Ineke Gilbert, 06-44069099, inekegilbert@ziggo.nl

.

- **Zaterdag 7 november Dagexcursie Amelisweerd**
  We maken een rondwandeling vanaf station Lunetten van 8-9 km door dit prachtige Utrechtse landgoed. Het eerste stuk gaat langs de Kromme Rijn, verder langs Fort Rhijnauwen en over het landgoed Amelisweerd. We hopen veel paddenstoelen tegen te komen en de bomen zullen hun herfstkleuren tonen.
  Horeca na ongeveer 2 km vanaf de start van de wandeling.
  Verzamelen: 09.10 uur op Den Haag Centraal bij de boekhandel. De trein vertrekt om 09.25 uur.
  Organisatie: Linda Thorarinsdottir: 06-14640526 of lindath@kpnmail.nl en Ineke Gilbert
  Graag aanmelden voor deelname.
- **Woensdag 11 november vanaf 11.00 uur Expeditie strandaanspoelsels**
  Schelpen, kwallen, krabben, we laten ons weer verrassen.
  We lopen langs de eblijn heen en langs de vloedlijn terug. We bekijken de vondsten en praten na bij strandtent The Coast. Het duurt bij elkaar ongeveer twee uur. Vertrekpunt: Strandopgang Molenslag, Monster. Bij de fietsenstalling-opgang strand, niet bij de autoparkeerplaats, kruising Molenslag x Zandmotorpad.
  Welkom om mee te zoeken, geef je op om op de hoogte te blijven van eventuele wijzigingen. Aanmelden en info: strand@den-haag.knnv.nl
- **Vrijdag 13 november 2026 Beleidsraad te Hilversum**.
  Afdelingen van de KNNV uit het hele land komen samen, mede als voorbereiding op de Vertegenwoordigende Vergadering waar het beleid wordt vastgesteld.
- **Zaterdag 21 november Amsterdamse Waterleiding Duinen**
  We maken een wandeling vanaf de ingang Zandvoortselaan van ongeveer 8 km. Eerst lopen we door een bosgedeelte, later door een meer open duinlandschap.
  We verwachten hier damherten te zien, vogels en paddenstoelen.
  Verzamelen: Centraal station Den Haag om 9.20 uur. De trein vertrekt om 9.31 uur van perron 11. In Heemstede Aerdenhout gaan we met de bus naar het startpunt van de wandeling.
  Organisatie: Els kempen tel: 06-45833327 en Renée Lankhorst 06-38508583
- **Zondag 29 november vanaf 14.00 uur Bijeenkomst werkgroep coördinatoren**.
  In het MEC Zuiderpark houden we een bijeenkomst gehouden met bestuur en de coördinatoren om ervaringen uit te wisselen.
- **Zaterdag 19 december Winterwandeling door Clingendael en Bosjes van Zanen**
  Verzamelen: 10.00 uur ingang aan Wassenaarseweg, hoek Clingendaellaan.
  Halve dag excursie tot 13.00 uur. Horeca halverwege.
  Leiding: Marijke Ammerlaan 070-3871187

Verjaarskalender

Onze vereniging bestaat 125 jaar! Ons lid Chris van Heerden heeft 12 prachtige aquarellen gemaakt voor de jubileum-verjaarskalender. Kijken en bestellen: https://denhaag.knnv.nl/nieuws/125-jaar-knnv-den-haag-de-jubileum-verjaarskalender/

Kopij voor de nieuwsbrief: vóór 23e van de maand

Altijd leuk om jouw avonturen met beestjes, planten en zwammen, liefst voorzien foto's, te delen met anderen. Stuur jouw *eigen* foto's plus en een verhaaltje vóór de 23e van de maand naar de redactie.
300-400 Tekens is al mooi, meer mag ook.
Pluk geen foto's of teksten van het internet: op zowel foto's als tekst zitten auteursrechten, een boze fotograaf of schrijver stuurt de redactie een flinke rekening. Zend jouw foto's apart, met bijschrift naar de redactie en vermeld ook de maker.

Tip: Gebruik het bijschrift als naam van de foto.
Gebruik geen appjes om de foto's samen te voegen tot een collage: op plaatjes gemaakt met een app kunnen rechten van de appmakers zitten. Zend de originele foto's, niet reeds gecomprimeerde exemplaren.
Tip: Schrijf in de OTT of OVT, dat leest lekker vlot weg.
Mail kopij naar: redactie@den-haag.knnv.nl
Heb je veel foto's? Neem dan contact op met de redactie voor www.swisstransfer.com.

Contactgegevens voor bestuur en werkgroepen KNNV afdeling Den Haag

- **Voorzitter**
  Anna Kreffer: voorzitter@den-haag.knnv.nl
- **Secretaris**
  Ton Huijbregts: secretaris@den-haag.knnv.nl
- **Penningmeester**
  Anneke Wagner penningmeester@den-haag.knnv.nl
- **Ledenadministratie**
  Anneke Wagner: ledenadministratie@den-haag.knnv.nl
- **Natuurbescherming**
  Niek Joanknecht: tel. 06-387 56 337 / natuurbescherming@den-haag.knnv.nl
- **Bomenwerkgroep**
  Coördinator Hilde Küpfer: / bomen@den-haag.knnv.nl
- **Paddenstoelenwerkgroep**
  Coördinator Kees Pinster, tel. 06-337 73 176 / paddenstoelen@den-haag.knnv.nl
  Kijk voor de agenda met inventarisaties en excursies op de pagina van de paddenstoelenwerkgroep
- **Plantenwerkgroep**
  Coördinator Vacature: / planten@den-haag.knnv.nl
- **Werkgroep Zoetermeer, planten**
  zoetermeer@den-haag.knnv.nl
- **Lichenenwerkgroep**
  Info: Roy Schroor: lichenen@den-haag.knnv.nl
- **Vogelwerkgroep**
  Info: Marijke Ammerlaan: tel. 070-387 11 87 / vogels@den-haag.knnv.nl
- **Nachtvlinderwerkgroep**
  Info: Sjoerd Groos: nachtvlinders@den-haag.knnv.nl
- **Insectenwerkgroep**
  Info: Alexander Deelman, 070-350 24 93 / insecten@den-haag.knnv.nl
- **Strandwerkgroep**
  Anna Kreffer: strand@den-haag.knnv.nl
- **Webmaster van onze afdeling**
  Dick Gerbrands: webmaster@den-haag.knnv.nl
- **Bestellen boeken van de KNNV-uitgeverij**
  boeken@den-haag.knnv.nl